

A tölgyekről.

Irta: Pausinger József, m. k. központi erdőrendező.

(Folytatás.)

A tölgyek már említett négy faja közül kiváltképp kettő, t. i. a kocsános és kocsántalan tölgy olyanok, melyeknek utánnövesztésére és ápolására különösebb gondot kell fordítanunk. S ma még mindig elégséges számban és kiterjedésben rendelkezünk oly tölgyekkel, melyek egészen megfelelő termőhelyen állván, ezen nemes fanemeknek jövőre való fenntartása semmi nehézséggel sem jár, s különös segédeszközök és mesterséges módok alkalmazására épen nem szorul, mivel a tölgy tenyészőve határai között és saját termőhelyén ép oly jól tenyészik, mint a lucz a hegységekben, sőt néha erőszakkal is alig irtható ki, s oly akadályokkal megküzd, melyek más fanemeket már régen tönkre juttattak volna.

Hogy legszebb tölgyerdeink közül igen sok változott át sarjerdővé, vagy törpült épen haszontalan cserjéssé, ennek egyik főoka az ujabbkori tarvágásokban keresendő, legfőképp pedig a gondatlan makkoltatásnak és legeltetésnek róható fel, melyektől az állabok még télen át sem kiméltetnek meg, s így természetes, hogy az utónövedék már csirájában megsemmisítetik; eltekintve attól, hogy a legeltetők gondatlanságából vagy rossz akaratából származik a legtöbb erdőégés is, melyek évente több ezer holdra menő fiatalost megsemmisítenek, vagy legalább teljesen alkalmatlanná tesznek arra, hogy magas szál-erdővé fejlődjék.

A hol nem lehetséges az, hogy a talaj koronként oly mezőgazdasági művelés alá bocsáttassék, melylyel egyuttal a területnek költség nélküli felújítása köthető egybe, ott a tölgyerdők felújítása legegyszerűbb módon vető-vágások és önvetülés útján történik, oly módon, mint a bükknél, csakhogy valamivel

világosabb állás mellett, mivel a fiatal tölgy az anyaállab árnyékolását nem képes oly mértékben elviselni, mint a bükk.

Nézetem szerint azonban a felettébb világos állás sem felel meg; sőt a begyepesedésre hajlandó talajon ezt hátrányosabbnak tartom a sötét állásnál, mely utóbbi elvégre még utólag is vigályosítható.

Szabályszerűen zárt állabokban a törzsek 0.4—0.5-ének kivétele a tölgnél bizvást elégséges arra nézve, hogy egy makktermő év beálltával megfelelő sűrűségű vetülés jöjjön létre.

Az anyafák igen ritka állása bárminő talajon kisebb-nagyobb mértékben a vágások elvadulását s a lágy fák és gyomok betolakodását vonja maga után, minek következtében a tölgycsemeték felvergődése rendkívül nehezítve van. Ezenkívül az anyafák ritka állása mellett a nehéz makk sem vetülhet egyenlegesen, s a fiatalosban hézagok maradnak.

Továbbá igen kívánatos a vetővágásoknak kissé sötétebben való tartása azért is, hogy a tölgyeknél még oly késő korban is előtörő tő- és gyöksarjak részben elnyomassanak.

Végül megjegyzem, miszerint a vágható s például a legközelebbi tíz év alatt letarolás alá kerülő állaboknak csupán kimélésével s minden ritkítás nélkül is igen sok esetben sikerülend a vetülés oly mérvét biztosítanunk, hogy abból kielégítőleg záródott állabot fogunk nevelhetni.

Ezen állításom támogatására felhozhatom azon esetet, mely szerint egyik bánáti öreg állab zárt koronái alatt 10—15 éves, egészen életképes tölgyutónövedéket találtam, mely az öreg állab vágás alá kerültével szabad állást nyervén, teljesen elövette magát és szép, erőteljes fiatalossá fejlődött.

Sokkal több elővigyázatot igényel azon állabok kezelése, melyekben gyertyán, szil, fodorjávör, atorna-jávör (*Acer negundo*) sat. alnövényzet fordul elő, főleg ha a most említett fajok öregebb példányokban is közbekevervők.

Az ilyen állab vigyázatlan vagy igen gyors ritkítása okvetlenül maga után vonja ezen fanemek uralomra jutását; a gyakran jelentéktelen, silány alfa rendkívül gyorsan felvergődik, sőt az elnyomott, alig tengődő egyedek is felelevenednek, rövid idő alatt záródnak, s a tölgygyel való további felujtást teljesen lehetetlenné teszik.

Az ilyen állabokban mindenekelőtt szükséges az állabban előforduló mindazon öregebb gyertyán-, szil- és juhar-törzseket, melyek magtermő korban vannak, a mennyire csak lehetséges s ha mindjárt költséggel járna is, még a tulajdonképeni vetővágás behelyezése előtt eltávolítani, mert csak ily módon vehetjük elejét ezen fanemek tulságos elszaporodásának.

Ha ezen fanemek alnövedéke már létrejött, azt legalább részben oly módon is kiküszöbölhetjük, ha nyár idején kivágjuk, midőn a fák árnyéka alatt igen sok kivész; teljesen kiirtani azonban soha sem lehet.

Ilyen esetekben soha sem szabad megnyugodnunk azon reményben, hogy az alfa eltávolítása vagy legalább részben való elnyomása nélkül is czélt fogunk érni; a hátrányos következmények bizonyára nem fognak kimaradni, s több ezer holdra kiterjed azon legszebb tölgyerdők térfogata, melyek épen ezen mivelési szabály figyelmen kívül hagyása folytán változtak át gyertyán-, szil- és juharerdökké.

Csupán a temesvári „Vadászerdőt“ kívánom erre példakép felhozni, mely $\frac{3}{4}$ részben mindennemű bokrokkal és cserjékkel vegyes juhar- és szilerdővé változott át, s a hol csak ezen növényzet teljes kiirtásával lehetne a tölgyet — talán évtizedek alatt — ismét megtelepíteni, ha ugyan elvégre is nem találандják előnyösebbnek az egész területet mezőgazdasági célokra engedni át.

A vetővágásoknál egy igen lényeges és következményeiben hátrányos hiba leggyakrabban azzal követtetik el, hogy a

magfák rendszerint igen ritkán hagyatnak, s ilyenekül csak az elnyomorodott, legfeljebb tűzifára alkalmas törzsek jelöl-
tetnek ki, melyeknek későbbi költséges kiszedése nem igen áll arányban azok csekély értékével, s így rendszerint állva is hagyatnak, midőn aztán elterebélyesedő koronájok az új állabban hézagokat okoz, s később a fiatalos jelentékeny károsítása nélkül el sem távolíthatók.

A vágások kijelölésénél soha sem szabad a pénzügyi tekinteteknek hódolnunk, hanem a helyes vetővágás kivánalmait kell szigorúan szem előtt tartani, még akkor is, ha e czélból szebb s különösen értékes törzsek fennhagyása látszanék szükségesnek. Így a terület teljes kihasználása nem válik terhelővé, sőt inkább fokozott jövedelmi előnyökkel járand.

A hol az állabok még nem túlkorosak és aggottak, gyakran fordulnak elő vékonyabb törzsek, alig 0.6 tömörméter tartalommal, melyeknek kihasználása, miután hasznofára rendszerint nem alkalmasak, igen csekély mértékben szaporítaná a jövedelmet.

A mennyiben ezen törzsek valamennyire fejlett koronával ellátvák, helyesen cselekszünk, ha azokat a következő fordára fennhagyjuk. Ezzel azt érjük el, hogy aránylag rövid vágásforgás mellett egyuttal erősebb és értékesebb törzseket is fogunk nevelni.

Ezen törzsek kiválasztásánál azonban önként érthetőleg figyelemmel kell lennünk arra, nehogy gyök- vagy tősarjakat válasszunk, melyeket rendszerint vízajtások lepnek el, s erre csakhamar csúcsaszályosokká lesznek.

Számtalan ugynevezett középerdeink, legnagyobb részt tősarjából keletkezett, csúcsaszályos felfáikkal legmeggyőzőbben bizonyítanak föntebbi állításom mellett, s egyuttal nem kis mértékben szolgáltak arra, hogy a különben igen jövedelmező

középerdőgazdaságot még sok szakember előtt is ellenszenves színben tüntessék fel.

Lehetséges, hogy csalódom, de részemről erősebb tölgyfáknak jövőben való nevelését mégis csak ilyen hagyványok túltartásával vélem elérhetőnek, hasonlólag a jegenyefenyőnél követett eljáráshoz, s holdanként 10—15 drb ilyen hagyvány elégséges arra, hogy a jövő hozamait jelentékeny mértékben emelje.

Ha a vetülés megfelelően létesült, akkor a fiatalos felszabadítását természetesen nem szabad túlsoká halogatnunk, és pedig nem csak azért, mivel az alnövényzet, kivált zordabb fekvésű helyeken, az anyaállab nyomása alatt szenved, hanem azon okból is, mert az anyafák döntésekor annál jelentékenyebb lesz a fiatalos ki nem kerülhető károsítása, minél nagyobb és fejlettebb korában a fiatal állabnak következik az be.

Különösen erős téli fagy idején soha sem volna szabad az anyafákat dönteni, mivel fagyott állapotban a gyöngye fászkák sokkal könnyebben törnek, mint pl. késő ősszel, midőn legfeljebb lenyomatnak és meghajlanak, de rendes állásukat később ismét visszanyerik.

Az anyafák levágásával és a fiatalos felszabadításával az új tölgyállab megalapítására kétségkívül sokat megtettünk; de azért szükséges, hogy megfelelő ápolással a továbbfejlődésben később is segélyére legyünk, s ezt főleg ott nem szabad elmulasztanunk, a hol az állabban más fanemek is, mint pl. gyertyán, szil sat. előfordulnak. Fájdalom, azonban ez nálunk, hol a vékonyabb faanyagok csak igen ritkán értékesíthetők, még soká azon jámbor óhajtások közé fog tartozni, melyek teljesülésének feltételeit későbbi idők hozandják meg.

(Vége köv.)
